

Стратегія розвитку водної політики України - Водна Стратегія

I. Загальна частина

Об'єкти управління Водної Стратегії. Водним кодексом України встановлено 9 районів річкових басейнів. Усі вказані річкові басейни, окрім району басейну річки Вісла, належать до басейну Чорного моря, останній, до Балтійського. Із вказаних річкових басейнів сім, окрім Південного Бугу та Криму, мають транскордонне значення. Щорічні середні потенційні ресурси річкового стоку оцінюються у 209,8 куб. км, з яких місцевий стік на території України становить 52,4 куб. км. Завдяки нерівномірному розподілу водних ресурсів територією країни, значна частина України відноситься до регіонів (в основному південні та східні) з низьким рівнем водозабезпеченості. Для поліпшення розподілу поверхневих прісноводних ресурсів по території країни споруджено 1103 водосховища, їх загальний об'єм - 53,5 куб. км., створено 49500 ставків, 7 великих каналів та споруджено 17 зрошувальних систем.

В Україні виділено 3 артезіанські басейни підземних вод та 4 гідрогеологічні провінції складчастих областей. Розрахункові запаси прісних підземних вод дорівнюють 27,4 куб. км, з яких 8,9 куб. км не пов'язані з поверхневим стоком.

Відповідно до Конвенції ООН з морського права (1982 р.) Україна встановила в Чорному морі 12-ти мильну (морські милі) зону територіального моря. Виняткова (морська) економічна зона - прилегла до територіальних вод України територія моря і континентального шельфу, в межах якої Україна має виключні права на розвідку, добування і управління природними ресурсами та зобов'язана охороняти і підтримувати екологічний баланс цієї зони.

Законодавство України зазначає, що врядування зазначеними вище водними об'єктами має здійснюватись за басейновим принципом на засадах інтегрованого управління водними ресурсами.

Водокористування. У 2020 р. з природних водних об'єктів було забрано 9,6 куб. км прісної води (90% з поверхневих і 10 % з підземних джерел). За останнє десятиліття в Україні відбулося скорочення (у 1,5 рази) використання водних ресурсів (з 14,8 куб. км у 2010 р. до 9,6 куб. км у 2019 р.) та скидання зворотних вод (з 7,8 куб. км у 2010 р. до 5,2 куб. км у 2020 р.), що обумовлене спадом товарного виробництва, зменшенням використання води внаслідок зростання тарифів на водопостачання і незначним скороченням її втрат. На виробничі потреби в 2020 р. використано 60% прісної води, на потреби зрошення – 21,4% та на питні та санітарно-гігієнічні потреби – 17,3%. Втрати води при транспортуванні досягли 1,2 куб. км, що склало 12% від загального обсягу забраної води. Починаючи з 2013 р., відбувалося зниження загальної потужності міських очисних споруд (лише в 2019 р. зафіксоване його незначне зростання), а частка забруднених та недостатньо очищених стічних вод відносно загального обсягу водовідведення зворотних вод у 2020 році склала

Стратегія розвитку водної політики України на 2020 – 2050 рр.

10%. За даними Антимонопольного комітету України в 2019 р. з 2371 суб'єктів господарювання у сфері централізованого водопостачання та/або централізованого водовідведення 1185 (50%) провадять діяльність з централізованого водопостачання та централізованого водовідведення. З них, за даними Укрводоканалекологія лише близько 1000 (84 %) мають міські очисні споруди, з яких лише половина здійснюють належну очистку. Решта скидають міські стічні води без будь якого очищення. Реєстр таких підприємств, включаючи інформацію про стан споруд водопостачання та водовідведення, а також про наявність в них та стан очисних споруд, ніким не ведеться. Переважна більшість існуючих МОС мають два ступеня очищення та характеризуються низькою ефективністю вилучення сполук нітрогену, фосфору, важких металів і стійких органічних забруднювачів (СОЗ). Вони, як правило, потребують, збільшення очисних потужностей, повної реконструкції або ж значного ремонту. Наведена інформація свідчить про неналежність контролю (державного і громадського) за процесами централізованого водопостачання й водовідведення.

Дефіцит прісної води належної якості спостерігається в 13 областях України. Зазначена ситуація загострюється наслідками зміни клімату, який суттєво впливає на сезонний розподіл водних ресурсів та призводить до затяжних посушливих періодів. За даними експертів Інституту місцевого розвитку на сьогодні лише 30,1% сільського населення, 89,9% населення, що проживає в селищах міського типу та 99,2% міського населення мають доступ до централізованого водопостачання. Решта сільського населення використовує воду з вуличних водозабірних колонок (біля 20%) та користується водою з колодязів та інших джерел (більше 60%). Привізною водою на сьогодні забезпечуються 824 населені пункти у 9 областях, в яких проживає майже 267 тис. населення. Водопровідні мережі міст є застарілими, ветхими та негерметичними, що є причиною як значних втрат води, що пройшла попередню водо-підготовку, так і потрапляння в водопровідні мережі забруднених ґрунтових вод. Неякісна питна вода є однією з причин поширення інфекційних (вірусний гепатит А, черевний тиф, ротавірусна інфекція) та неінфекційних (порушення функцій систем травлення, серцево-судинної, ендокринної) хвороб.

Якість вод. Щороку зі стічними водами до водних об'єктів скидається біля 2 млн. тонн забруднюючих речовин. За даними [Центральної геофізичної лабораторії Гідрометеорологічної служби України](#) у 2019 р. було виявлено шість випадків екстремально-високого забруднення (проти 7 випадків у 2018 р.) у трьох районах річкових басейнів, а високе забруднення спостерігалось у 599 випадках (проти 566 випадків у 2018 р.) на 71 водному об'єкті (58% від загальної кількості водних об'єктів, на яких здійснювалося спостереження). Зазначені дані підтверджуються даними [державного моніторингу вод Держволагентства](#), яким відмічено високі концентрації органічних сполук, сполук нітрогену й фосфору, фенолів, нафтопродуктів, важких металів тощо. Зазвичай, найвищий їх вміст спостерігається нижче випусків стічних вод великих міст. Незадовільна ефективність очищення міських стічних вод від сполук нітрогену, фосфору та органічних комплексів призводить до інтенсивної евтрофікації водойм. Остання значно посилюється неналежною сільськогосподарською практикою, що проявляється в ненормованому внесенню добрив, неналежне зберігання гною і поводження з побічними продуктами тваринного походження, тощо. Дані проведеного скринінгу забруднюючих речовин свідчать про забрудненість річкових басейнів пестицидами, важкими металами, фармацевтичними речовинами та новими промисловими забруднювачами. Особливістю басейнової специфіки для річкових басейнів Дніпра та Дністра є більш характерним забруднення пестицидами, а для Дону – промисловими забруднювачами. Усі перелічені фактори призводять до погіршення екологічних, органолептичних та інших характеристик вод, утворення надмірної кількості водоростей, масштабного цвітіння водойм, негативного впливу на екологічну ситуацію у Чорному та Азовському морях й суттєвого зниження їх рибопродуктивності, а у випадку

Чорного моря порушення кисневого балансу й зростання об'єму придонної сірководневої зони.

Головні чинники, що здійснюють негативний вплив на водні об'єкти. Вказані в державній статистичній звітності (ЗТІ-Водгосп) обсяги скидання забруднюючих речовин зі стаціонарних джерел залишають поза увагою не зосереджене, дифузне забруднення, частка якого, за різноманітними міжнародними оцінками може сягати до 70% від загального обсягу забруднення. Оцінка антропогенного впливу на стан вод показує, що 30 % масивів поверхневих вод перебувають під ризиком дифузного забруднення. Контроль за дифузним забрудненням від сільськогосподарської діяльності не здійснюється. Головним чинником дифузного забруднення вод та виснаження водних ресурсів є **неналежна сільськогосподарська діяльність**. Недотримання природоохоронних вимог, що проявляється у надлишковому використанні у сільськогосподарському виробництві мінеральних і органічних добрив, отрутохімікатів, їх незадовільне зберігання, розвиток інтенсивного тваринництва за відсутності належної, модернізованої інфраструктури для безпечного поводження з відходами тваринництва (побічними продуктами тваринного походження) призводять до забруднення гідравлічно пов'язаних з поверхневими ґрунтових вод. Результатом цього є непоодинокі випадки спалахів інфекційних захворювань, пов'язаних з вживанням забрудненої води насамперед у сільській місцевості, іноді це призводить до летальних випадків, особливо серед дітей.

За площею орних земель (32,7 млн га або ж 54% від території країни), Україна у 2019 р. посідала 1 місце у Європі (аналогічний середній показник ріллі в Європі не перевищує 35%). Таке екстенсивне сільськогосподарське використання земель, екологічно невиправдане в окремих регіонах осушувальна меліорація, та порушення природоохоронних вимог під час здійснення сільськогосподарської діяльності (зокрема розорювання полів до водного дзеркала, розорювання схилів) стали, за роки незалежності, головною причиною зникнення з географічних карт України більше 10 тисяч малих річок.

Вказаний антропогенний тиск, посилений негативним впливом зміни клімату, призвів до зростання ймовірності виникнення як **масштабних посух, так і катастрофічних паводків**. Опустелювання південних регіонів України поступово перетворює цей регіон у депресивний. Загальні збитки від паводків та посух у різних регіонах України можуть сягати більше 1 млрд. грн. щороку. За оцінками європейських експертів, в умовах зміни клімату, та за відсутності належного управління водними ресурсами, вказані збитки можуть подвоюватись кожних п'ять років. Свідченням цьому є посуха в південних та центральних регіонах, а також катастрофічні паводки в західних регіонах України, що трапилися в 2020 р. внаслідок, зокрема масових рубок лісів в районі Карпат.

Небезпечний вплив на якість водних ресурсів здійснює **гірничодобувна промисловість**. Величезна кількість відвалів, відходів виробництва, хвостосховищ, шламо-накопичувачів та ін. призводить до неконтрольованого хімічного та радіоактивного забруднення ґрунтових і підземних вод та поверхневих водних об'єктів. Особливу небезпеку становлять так звані "безхазяйні" гірничі об'єкти, які можуть створити значну небезпеку довкіллю в результаті прориву дамб неконтрольованих хвостосховищ чи відстійників.

Стан державного управління водними ресурсами та основні результати реформ управління водними ресурсами протягом 2018 – 2020 рр. Відповідно до законодавства України «державне управління в галузі використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів має здійснюватися за басейновим принципом на основі державних, цільових, міждержавних та регіональних програм використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів, а також планів управління річковими басейнами». До центральних органів на які покладено здійснення такого управління належать Міндовкілля, Держводагентство,

Стратегія розвитку водної політики України на 2020 – 2050 рр.

Держгеонадра, ДЕІ та інші органи відповідно до законодавства. Згідно зі [Стратегією реформування державного управління України на період 2016 – 2020 роки](#) на Міндовкілья покладено функцію формування політики у галузі управління поверхневими (прісноводними і морськими) та підземними водними ресурсами. Функції з реалізації вказаної політики для поверхневих водних об'єктів (окрім прибережних морських вод та акваторії морів) здійснює Держводагентство, для підземних – Держгеонадра. Станом на початок 2021 р. відповідно до законодавства України - Міндовкілья є центральним органом виконавчої влади на який покладено функції як з формування, так і реалізації політики щодо охорони та управління прибережними та морськими водами. [Водний Кодекс України](#) визначає, що прибережні води є частиною району річкового басейну, а тому вони мають бути представлені в якості об'єкта управління в плані управління річковим басейном (далі - ПУРБ). Водночас [Порядок розроблення ПУРБ](#) не розглядає прибережні морські води як об'єкт регулювання.

Держводагентством, з метою запровадження інтегрованого управління водними ресурсами за басейновим принципом було створено 12 басейнових управлінь водними ресурсами, а також 13 басейнових рад. Однак при цьому в структурі центрального апарату Держводагентства у якості [територіальних органів](#) паралельно функціонують обласні сектори та регіональні обласні офіси, що свідчить про те, що поруч з басейновим принципом, в Україні також триває територіально-адміністративна практика управління водними ресурсами.

У структурі центрального апарату Держгеонадра створено 6 міжрегіональних відділів, а територіальні органи - державні геологічні підприємства представлені 4-ма державними регіональними геологічними підприємствами та 2-ма казенними. У кожному з зазначених територіальних органів працюють гідрогеологічні підрозділи. Наразі невідомо, яким чином вони впроваджують басейновий принцип управління підземними водними ресурсами, оскільки [Кодекс України про надра](#) не вимагає реалізації вказаного принципу стосовно підземних вод.

Законом України [«Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо впровадження інтегрованих підходів в управлінні водними ресурсами за басейновим принципом»](#) започатковані структурні зміни у галузі управління водними ресурсами. А саме, встановлені райони річкових басейнів, запроваджено створення басейнових рад, а також низка інструментів управління: плану управління річковим басейном, схеми використання та охорони води і відновлення водних ресурсів, водогосподарські баланси, моніторинг вод, типологію водних масивів, тощо. Визначено новий [порядок здійснення державного моніторингу вод](#) на основі якого започатковано підготовку програм моніторингу для визначених законодавством районів річкових басейнів.

Водночас станом на початок 2021 р., незважаючи на чисельні зауваження фахових експертів та громадськості, нормативно-правовими актами України **не**:

- встановлено порядок реалізації ПУРБ та не покладено відповідальність за їх виконання на жоден з центральних органів виконавчої влади (далі - ЦОВВ);
- визначено державних органів, які б за результатами впровадження ПУРБ відповідали за досягнення / підтримання у встановлені строки:
 - a) *доброго екологічного і хімічного стану масивів поверхневих, прибережних та морських вод,*
 - b) *доброго кількісного та хімічного стану масивів підземних вод;*
 - v) *доброго екологічного потенціалу штучних або істотно змінених масивів поверхневих вод;*
- запроваджено покриття витрат за водні послуги, включаючи екологічні та ресурсні витрати,

Стратегія розвитку водної політики України на 2020 – 2050 рр.

- визначено фінансові механізми реалізації ПУРБ;
- запроваджено державної системи управління зростаючими ризиками виникнення паводків, повеней, посух, а також ризиків для здоров'я людини пов'язаних з відсутністю належного доступу до безпечної води та санітарії.

II. Мета Стратегії, стратегічні цілі і завдання

Метою Стратегії є усталення «водної» безпеки України шляхом поетапного досягнення Глобальної водної цілі з забезпечення чистої води та належної санітарії для всіх на засадах сталого інтегрованого управління водними ресурсами.

Стратегічними цілями є:

- Ціль 1. **Забезпечення рівного доступу до безпечної води і належної санітарії** та зменшення ризиків для здоров'я людини пов'язаних з відсутністю належного доступу до безпечної води та санітарії.
- Ціль 2. **Поліпшення екологічного й хімічного стану водних екосистем** шляхом досягнення й підтримання «доброго»
- екологічного та хімічного стану масивів поверхневих (прісних) вод,
 - екологічного потенціалу штучних або істотно змінених масивів поверхневих вод,
 - кількісного та хімічного стану підземних вод та
 - екологічного стану прибережних та морських вод.
- Ціль 3. **Забезпечення водо-ефективності та необхідної кількості водних ресурсів** належної якості для відновлення й оздоровлення водних екосистем і досягнення стійкого постачання прісної води для потреб населення та соціально-економічного розвитку.
- Ціль 4. **Управління та мінімізація зростаючих ризиків виникнення екстремальних паводків, повеней та посух.**
- Ціль 5. **Запровадження інтегрованого управління водними ресурсами** за басейновим принципом та досягнення належного екологічного врядування в районах річкових басейнів, в прибережних і морських водах.

III. Шляхи досягнення цілей

3.1. Щодо забезпечення рівного доступу до безпечної води і належної санітарії

Визначення проблем. Вчені [Інституту демографії та соціальних досліджень](#) імені М.В. Птухи НАНУ вважають, що у 2050 році населення України налічуватиме біля 38,9 млн. осіб (прогноз від 2014 р. за середньої народжуваності, смертності та міграції). На початку 2020 року в Україні налічувалося 41,9 млн. осіб, з них міське населення складало 69%. За даними експертів Інституту місцевого розвитку на початок 2019 р. лише 30,1% сільського населення, 89,9% населення, що проживає в селищах міського типу та 99,2% міського населення мають доступ до централізованого водопостачання. Водночас системи централізованого водопостачання не гарантують подачу безпечної води. У 2017 р. протяжність мереж водопостачання становила 104 тис. км з них 36,2% були ветхими або ж аварійними¹. Їх зношеність і негерметичність є причиною забруднення водопровідної води, погіршення якості і її невідповідності вимогам законодавства. Випадки захворювань людей, що вживали

¹ Без врахування тимчасово окупованих територій

Стратегія розвитку водної політики України на 2020 – 2050 рр.

таку воду пов'язані з застарілими технологіями водо-підготовки, вторинним забрудненням питної води, засмоктуванням в негерметичні водопровідні мережі (внаслідок корозії металевих труб) ґрунтових вод, що забруднюються стічними водами (потрапляють з негерметичної каналізаційної мережі).

Державна політика у сфері централізованого водопостачання, централізованого водовідведення та очищення стічних вод в Україні є стратегічно невизначеною, непослідовною, не прогнозованою, а її формування й реалізація не носять системного характеру.

Незадовільний фінансово-економічний стан водоканалів України, що обумовлений, насамперед, економічною та екологічною необґрунтованістю тарифів на водопостачання та водовідведення, не дозволяє їм вчасно здійснювати відновлення та ремонт інфраструктури водопостачання та водовідведення. Значна економічна недооцінка (у порівнянні з газопостачанням, електропостачанням та тепlopостачанням) як води, так і "водних" послуг є результатом популізму як на державному, так і місцевому рівнях. Вкрай небезпечною є ситуація з постачанням питної води у сільській місцевості. В 13-ти областях України постійно спостерігається природний дефіцит прісної води належної якості, а джерела питного водопостачання, якими користується населення, постійно піддаються негативному антропогенному впливу. Підвищення ризиків виникнення спалахів захворювань, пов'язаних з вживанням недоброякісної води для пиття, таких як водно-нітратна метгемоглобінемія, флюорози свідчать про неналежний стан ґрунтових, рідше підземних вод, які складають основу децентралізованого водозабезпечення сільських населених пунктів. Стан якості поверхневих вод, які є джерелом питної води для 80% населення України, є незадовільним та характеризується підвищенням вмістом органічних та біогенних речовин, а підземні води характеризуються підвищеною жорсткістю і мінералізацією, а також наднормативним вмістом сполук заліза і марганцю. Проблема посилюється застарілими методами водо-підготовки або ж їх повною відсутністю та незадовільним технічним станом мереж водопостачання, які фактично є джерелами вторинного забруднення водопровідної води.

На сьогодні практично жодне з підприємств питного водопостачання країни не може забезпечити доведення питної води до нормативних вимог щодо її якості та безпечності (ДСанПіН 2.2.4-171-10). Отже, якість питної води не відповідає нормативам, а така ситуація загрожує здоров'ю нації.

Ще гіршою є ситуація з доступом населення до покращених умов санітарії. За даними експертів Інституту місцевого розвитку станом на початок 2019 р. лише 2,5% сільського населення, 62,4% населення селищ міського типу та 96% міського населення мають доступ до централізованого водовідведення. Хімічно агресивні стічні води руйнують каналізаційні напірні та безнапірні колектори, які, як правило, вироблені із залізобетону, роблять їх негерметичними та спричинюють хімічне та мікробне забруднення ґрунтових вод. Сумарна протяжність каналізаційних мереж у 2017 році становила 34,6 тис. км з них 37,6 % були ветхими або ж аварійними².

Завдання з досягнення Цілі 1. *Забезпечення рівного доступу до безпечної води і належної санітарії та зменшення ризиків для здоров'я людини пов'язаних з відсутністю належного доступу до безпечної води та санітарії* передбачає виконання таких завдань:

- законодавче закріплення державних гарантій щодо рівного права на воду та санітарію, зокрема гарантування державою соціального мінімуму (визначеної кількості літрів питної

² Без врахування тимчасово окупованих територій

Стратегія розвитку водної політики України на 2020 – 2050 рр.

води для людини на добу) щодо питної води та умов санітарії кожному громадянину України незалежно від його місця проживання та рівня благополуччя;

- поетапне виконання положень [Директиви Ради 98/83/ЄС від 3 листопада 1998 року про якість води, придатної для споживання людиною](#);
- забезпечення безпеки та якості питної води шляхом запровадження сучасних підходів та практик планування на основі оцінки та управління ризиками для безпеки питної води та санітарії, зокрема шляхом внесення питань планування (оптимізації) схем водопостачання і водовідведення, а також питань очищення міських стічних вод до генеральних планів розвитку населених пунктів;
- оновлення та затвердження на належному рівні цільових показників з впровадження в Україні [Протоколу СЕК ООН "Вода і здоров'я"](#);
- розробка та затвердження на належному рівні Стратегії розвитку централізованого водопостачання, централізованого водовідведення та очищення міських стічних вод в Україні;
- запровадження більш гнучких вимог до проектування та будівництва у галузі централізованого водопостачання, а також спрощення ліцензійних і податкових вимог для операторів малих систем водопостачання (для малих міст та сільських населених пунктів);
- забезпечення державного сприяння та правового врегулювання питань залучення приватного сектору до галузі централізованого водопостачання, централізованого водовідведення та очищення міських стічних вод;
- визначення завдань з забезпечення права на воду та санітарію як пріоритетних для фінансування в бюджетах всіх рівнів (національного-обласного-місцевого) на засадах спів-фінансування та використання переваг державного приватного партнерства з метою залучення інвестицій у розвиток сектору водопостачання та водовідведення й очищення стічних вод;
- посилення ролі громад в процесі самоврядного встановлення економічно обґрунтованих тарифів на належне водопостачання, водовідведення і очищення;
- сприяння підготовці місцевих комунікаційних стратегій з роз'яснення населенню України оптимальних підходів щодо забезпечення належного доступу до безпечної води та санітарії та доведення до споживачів екологічно, економічно та соціально обґрунтованої вартості надання якісних та належних послуг за зазначеними напрямками діяльності;
- організація та проведення в ЗМІ постійних інформаційних кампаній спрямованих на запобігання втратам і економії води у побуті з метою досягнення середнього по країні використання води одним міським мешканцем до 150 літрів на добу до 2030 року та відповідно 100 літрів на добу до 2050 року;
- забезпечення до 2030 року 100%-го доступу сільського і міського населення до безпечної та економічно доступної питної води;
- підключення до 2030 року 50% сільського населення та 100% міського населення до систем централізованого водопостачання та відповідно не менше 90% сільського населення до 2050 року;
- поетапний ремонт або ж повна заміна (на сучасні аналоги з нейтральних до хімічних сполук та зовнішньої корозії поліетилену, поліпропілену чи полівінілхлориду) міських систем водопостачання та водовідведення з метою досягнення їх герметичності та безпечності;
- забезпечення доступу 80% сільського населення та 100% міського населення до покращених умов санітарії до 2030 року та відповідно 100% міського населення та 95% сільського населення до 2050 року;
- сприяння розробці місцевими громадами (з урахуванням факторів фінансової стійкості, кількості та густоти населення, наявних видів економічної діяльності, тощо) перспективних планів щодо
 - o побудови централізованих систем водовідведення й очищення стічних вод; або

Стратегія розвитку водної політики України на 2020 – 2050 рр.

- відмови від побудови централізованих систем водовідведення, натомість розвитку групових чи індивідуальних моделей водовідведення та очищення стічних вод (септиків), специфічних для кожного не каналізованого населеного пункту (чи їх об'єднань);
- запровадження законодавчих норм з примусу під'єднання усіх домогосподарств до централізованих систем водовідведення у разі прийнятті громадою рішення щодо побудови централізованих систем водовідведення;
- запровадження системи фінансової допомоги (за аналогією з програмами енергозбереження) у просуванні групових чи індивідуальних моделей водовідведення та очищення стічних вод (септики) за умови забезпечення контролю з боку місцевих органів влади щодо дотримання екологічних та санітарних норм при їх будівництві та експлуатації.

Показники досягнення цілі. Головні показники щодо забезпечення рівного доступу населення до безпечної води і санітарії наведені у таблиці, нижче:

№ пп	Назва показника	Одиниця вимірювання
1.	Обсяг добового використання води одним міським мешканцем	літрів
2.	Частка сільського населення, що має доступ до безпечної та економічно доступної питної води, від загальної кількості сільських жителів	%
3.	Частка міського населення, що має доступ до безпечної та економічно доступної питної води, від загальної кількості міських жителів	%
4.	Частка сільського населення, що підключені до централізованого водопостачання, від загальної кількості сільських жителів	%
5.	Частка міського населення, що підключені до централізованого водопостачання, від загальної кількості міських жителів	%
6.	Протяжність міських систем водопостачання, що були відремонтовані або ж замінені	км
7.	Частка сільського населення, що має доступ до покращених умов санітарії, від загальної кількості сільських жителів	%
8.	Частка міського населення, що має доступ до покращених умов санітарії, від загальної кількості міських жителів	%
9.	Протяжність міських систем водовідведення, що були відремонтовані або ж замінені	Км
10.	Тарифи на водопостачання і водовідведення	грн. на куб. м води
11.	Наявність схем оптимізації водопостачання і водовідведення, а також очистки міських стічних вод в генеральних схемах розвитку населених пунктів України	Факт наявності
12.	Затверджені на належному рівні цільові показники з впровадження в Україні Протоколу СЕК ООН "Вода і здоров'я"	Факт затвердження
13.	Акти або положення законодавства, що гарантують рівні права на воду та санітарію	Факти затвердження

Очікувані результати реалізації цілі та завдань та відповідальні виконавці. Реалізація цілі надасть можливість:

- забезпечити право рівного доступу населення до безпечної води і санітарії;
- зменшити ризики виникнення захворювань населення пов'язаних з вжиттям питної води незадовільної якості;
- сприяти виконанню міжнародних зобов'язань України пов'язаних з досягненням вимог законодавства ЄС та Цілей сталого розвитку, зокрема цілі 6 та цільових показників Протоколу СЕК ООН «Вода і здоров'я»;

Стратегія розвитку водної політики України на 2020 – 2050 рр.

- досягти суттєвого зменшення втрат питної води, в яку інвестовані кошти з метою водо-підготовки, а також економії коштів, необхідних для здійснення підготовки водопровідної води належної якості;
- зменшити хімічне та мікробне забруднення ґрунтових вод, які гідравлічно пов'язані з поверхневими водними об'єктами;
- залучити кошти Державного фонду регіонального розвитку до питань оптимізації водопостачання і водовідведення, а також очистки міських стічних вод, що стануть невід'ємними складовими генеральних схем розвитку населених пунктів України.

3.2. Щодо екологічного й хімічного стану водних екосистем

Визначення проблем. Водні об'єкти України зазнають значного антропогенного навантаження у вигляді хімічного, мікробіологічного, радіонуклідного, біологічного та теплового забруднення. Все більшої актуальності набуває небезпечне для природних екосистем і здоров'я людини забруднення вод мікропластиком. Сполуки азоту, фосфору, важких металів, стійких органічних речовин, нафтопродуктів та інших забруднюючих речовин є основними складовими компонентами стаціонарного та дифузного забруднення поверхневих та підземних вод. Води Чорного й Азовського морів та гірлових ділянок річок зазнають суттєвого навантаження питомими речовинами, нафтопродуктами і фенолами. За ступенем забрудненості ріки країни відповідають 3 класу якості вод, а саме «помірно забруднені», водночас на більшій половині водойм реєструються випадки високого забруднення.

Головною причиною антропогенного навантаження на водойми є неналежна практика державного «водного» та екологічного врядування у басейнах річок. Це насамперед проявляється у:

- неналежній правовій, фінансовій, організаційній та технічній спроможності щодо очистки міських стічних вод, особливо від сполук нітрогену і фосфору, а також важких металів та СО₂;
- відсутності правових, інституційних та методологічних підходів щодо оцінки дифузного забруднення поверхневих і підземних водних об'єктів та його контролю, зокрема на сьогодні не затверджені проекти:
 - Методики визначення зон вразливих до накопичення нітратів (Міндовкілля),
 - Правил щодо забезпечення родючості ґрунтів і застосування окремих агрохімікатів (Мінекономіки);
 - Кодексу належної сільськогосподарської практики (Мінагрополітики);
- неконтрольованому та технологічно неврегульованому, подекуди невиправдано надмірному використанні сільськогосподарськими виробниками мінеральних та органічних добрив і отрутохімікатів різноманітної спрямованості, а також неналежному поводженні, зберіганні побічних продуктів тваринного походження;
- хімічному та (або) радіоактивному забрудненні поверхневих та підземних водних об'єктів внаслідок грубого й довготривалого порушення природоохоронного законодавства підприємствами гірничодобувної промисловості;
- відсутності правових вимог до суб'єктів господарювання, що скидають забруднюючі речовини у міські системи водовідведення, та відповідного державного контролю щодо необхідності запровадження ними попередньої (локальної) очистки стічних вод;
- забруднення підземних та поверхневих вод внаслідок невіршеності питань обезводнення та утилізації мулу, що утворюється внаслідок очистки міських стічних вод;
- невіршеності у більшості міст питань очищення стоків зливової (дощової) каналізації;
- хімічному і мікробіологічному забрудненні ґрунтових вод

Стратегія розвитку водної політики України на 2020 – 2050 рр.

- стічними водами внаслідок зношеності та негерметичності міських систем водовідведення, а також переважної відсутності таких систем в малих містах (з населенням менше 100 тис. осіб) і сільській місцевості;
- інфільтраціями неналежно облаштованих звалищ побутових відходів;
- відсутності ефективних економічних та адміністративних важелів впливу на підприємства, що здійснюють теплове забруднення водойм;
- нерегульованості системи нормативів в галузі використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів;
- відсутності, протягом останніх 30 років, системних підходів до здійснення державного моніторингу вод, включаючи моніторинг меліорованих земель;
- незадовільному контролю над розробкою та дотриманням суб'єктами господарювання галузевих технологічних нормативів утворення забруднюючих речовин, що скидаються до водних об'єктів та тих, що подаються на очисні споруди;
- неспроможності законодавчої та виконавчої гілок влади до
 - введення заборони та забезпечення контролю використання мийних засобів, що містять фосфати і інші сполуки фосфору,
 - сприяння розвитку бізнесу - виробнику мийних засобів, що не містять сполук фосфору,
 - введення заборони на використання одноразового пластику;
- недостатній правовій та інституційній спроможності щодо регулювання скидання баластних вод у морське середовище;
- відсутності ефективних правових, економічних та адміністративних важелів запобігання та контролю засмічення річок, озер та морів, зокрема виробами із пластику одноразового використання;
- безпорадності державних органів влади, за відсутності належних наукових досліджень, у питаннях запобігання біологічному забрудненню водойм.

Найбільшими забруднювачами водойм України є великі міста, потужність очисних споруд з очистки стічних вод яких постійно знижувалася протягом останніх п'яти років (лише в 2019 р. відбулося незначне зростання). У 2017 році проявилася надзвичайно небезпечна ситуація зі зростанням об'єму неочищених та недостатньо очищених стічних вод, що були скинуті у природні водойми, адже їхня частка по відношенню до загального обсягу скидання досягла 20%. У цій сфері є надзвичайно актуальними як поліпшення ефективності очищення стічних вод, так і зменшення хімічного навантаження на централізовані системи водовідведення, зокрема шляхом повсюдного запровадження попередньої очистки промислових стоків перед їх скиданням у міську каналізацію. Поступова заборона використання фосфорвмісних мийних засобів є також дієвим інструментом з обмеження потрапляння зазначених сполук до міських систем водовідведення. Це особливо актуально для міст які не мають міських очисних споруд. Окремим є питання міських зливових (дощових) каналізацій, адже у більшості міст України така каналізація є відокремленою від міських очисних споруд та прямує зливі стоки (що містять високі концентрації завислих речовин та нафтопродуктів) безпосередньо до річки.

Лише 2% сільського населення має доступ до покращених умов санітарії, тоді як решта користується неналежно облаштованими вуличними туалетами, вигрібними ямами, тощо, які є джерелом мікробіологічного та хімічного забруднення ґрунтових вод. Наразі місцеві органи влади не здійснюють контролю дотримання санітарних та екологічних умов їх облаштування.

Незважаючи на усвідомлення важливості та значимості дифузного забруднення, в Україні відсутні методологічні підходи щодо його оцінки. На сьогодні прогрес в імplementації [Нітратної директиви ЄС](#) відбувається повільними темпами.

Стратегія розвитку водної політики України на 2020 – 2050 рр.

Незважаючи на запровадження системних кроків у регулюванні промислового стаціонарного забруднення вод, трапляються непоодинокі випадки аварійних скидів виробничих стоків. Неправної шкоди водоймам України завдав мораторій на екологічні перевірки протягом 2014 – 2016 рр. Саме в цей період відбулися катастрофічні забруднення промисловими підприємствами річок Дніпро, Десна, Хомора, Случ, які знищили природні водні екосистеми у місцях аварійного забруднення і нижче за течією вказаних річок. Вказані випадки свідчать про низький рівень екологічної освіти і свідомості як у керівників, так і працівників таких підприємств, та недовісті існуючих мір покарання порушників природоохоронного законодавства.

Аварійно небезпечними для водойм є хвостосховища, відстійники та шламонакопичувачі гірничо-видобувної промисловості. Окрім постійного забруднення поверхневих та ґрунтових вод, яке надходить шляхом інфільтрації через дно та стінки дамб, негативний вплив зміни клімату спричиняє формування великих або ж катастрофічних опадів (злив), що створює потенційну небезпеку переповнення та прориву дамб водойм промислового призначення, що в свою чергу може призвести до катастрофічного хімічного та (або) радіонуклідного забруднення. Відсутність елементарного державного контролю призвела до створення беззахайних гірничодобувних підприємств, на яких, за відсутності служб, існує постійна потенційна загроза проривів. Надзвичайно екологічно небезпечним є утримання водойм промислового призначення в зоні військових дій. На сьогодні є невіршеним та практично не реалізуються питання відповідальності виробника за ліквідацію наслідків гірничо-видобувної діяльності з наступною екологічною реабілітацією відповідних територій.

У світлі глобального потепління потребує перегляду державне регулювання теплового забруднення водойм, яке суттєво посилює біологічні процеси у водоймах та евтрофікацію. Зміна кліматичних поясів внаслідок зміни клімату призводить до активізації випадків біологічного забруднення, яке суттєво впливає на наявні водні живі ресурси, зменшення рибопродуктивності. Наразі українські науковці не мають відповідей щодо того, як ефективно протистояти загрозі біологічного забруднення.

Завдання з досягнення Цілі 2. Поліпшення стану водних екосистем передбачає реалізацію наступних завдань:

щодо подальшого вдосконалення основ нормативного регулювання забруднення вод:

- поетапного впровадження [Директиви 2000/60/ЄС Європейського Парламенту і Ради від 20 жовтня 2000 року про встановлення рамок діяльності Співтовариства у сфері водної політики](#), зокрема шляхом реалізації ПУРБ;
- розробка у відповідності до вимог Директиви 2013/39/ЄС що вносить зміни до Директив 2000/60/ ЄС та 2008/105/ ЄС щодо пріоритетних забруднюючих речовин у сфері встановлення водної політики, розробка затвердження екологічних та (чи) санітарних норм щодо граничнодопустимого вмісту забруднюючих речовин у воді водних об'єктів;
- доповнення додатку 30 Угоди про асоціацію [Директивою 2006/118/ЄС про захист ґрунтових вод від забруднення та виснаження](#) та започаткування її поетапної апроксимації та імплементації;
- оновлення методологічних підходів до регулювання граничнодопустимого скидання забруднюючих речовин зі стічними водами промислових і сільськогосподарських підприємств та міст;

щодо міських стічних вод:

- прискорення апроксимації та поетапного впровадження в Україні вимог [Директиви Ради 91/271/ЄС від 21 травня 1991 року про очистку міських стічних вод](#);

Стратегія розвитку водної політики України на 2020 – 2050 рр.

- зменшення до 2030 року загального обсягу скидів забруднених (неочищених та недостатньо очищених) стічних вод до 279 млн. куб. м (або 5% і нижче від загального обсягу скидання стічних вод);
- пропагування та забезпечення державою інвестиційного сприяння та подальшого контролю за
 - поетапним запровадженням на міських очисних спорудах великих міст (з населенням більше 500 тис. осіб) додаткової 3-ї ступені очищення, а саме науково обґрунтованих технологій з відповідного біологічного та хімічного вилучення сполук нітрогену та фосфору, що здійснюють мінімальний негативний вплив на водні екосистеми;
 - запровадженням систем попередньої (локальної) очистки на підприємствах, що розташовані в межах міст і здійснюють скидання забруднюючих речовин у складі стічних вод у міську каналізацію, зокрема широкому розвитку впровадження біогазових установок в процесі очищення міських і промислових стічних вод, а також відходів тваринництва та рослинництва;
 - вирішенням проблем утилізації мулу, що утворюється в межах міст після очистки міських стічних вод, зокрема шляхом компостування з різними органічними відходами та біомасою;
 - відшукуванням можливостей попереднього відстоювання стоків зливової (дощової) каналізації перед їх потраплянням до природних водойм;

щодо забруднення з сільськогосподарських джерел

- поетапна імплементація положень [Директиви Ради 91/676/ЄЕС від 12 грудня 1991 року про захист вод від забруднення, спричиненого нітратами з сільськогосподарських джерел](#);
- створення нормативно-правових, інституційних та науково-методологічних засад щодо оцінки дифузного забруднення поверхневих і підземних водних об'єктів та інструментів його економічного й адміністративного регулювання, запобігання та контролю;
- визначення зон вразливих до накопичення нітратів та нормативно-правове їх запровадження з метою регулювання дифузного забруднення вод;
- схвалення на належному рівні, пропагування та широке впровадження у сільськогосподарське виробництво кодексу з найкращої сільськогосподарської практики;

щодо промислового забруднення:

- забезпечення впровадження в промислового й сільськогосподарському виробництві найкращих доступних технологій та методів управління (далі – НДТМ) спрямованих на зменшення забруднення водойм;
- посилення державного контролю над розробкою та дотриманням суб'єктами господарювання галузевих технологічних нормативів утворення забруднюючих речовин, що скидаються до водних об'єктів та тих, що подаються на очисні споруди;
- розробка еколого-економічних розрахунків з можливості оподаткування підприємств, що здійснюють теплове забруднення водойм;
- розробка пропозицій щодо введення заборони на виробництво й використання фосфоромісних мийних засобів та виробів із пластику одноразового використання;
- посилення доказовості і достовірності даних ДЕІ для обґрунтованості звинувачень проти порушників природоохоронного законодавства у рамках судочинства, зокрема спроможності з належного відбору та аналізу проб в місцях несанкціонованого (аварійного) промислового забруднення водойм;

щодо гірничовидобувної промисловості:

- забезпечення апроксимації та поетапного впровадження в Україні вимог [Директиви 2006/21/ЄС Європейського Парламенту та Ради «Про управління відходами видобувних](#)

Стратегія розвитку водної політики України на 2020 – 2050 рр.

підприємств» та Директиви 2004/35/ЄС Європейського Парламенту та Ради «Про екологічну відповідальність за попередження та ліквідацію наслідків завданої навколишньому середовищу шкоди» у частині діяльності підприємств гірничовидобувної промисловості;

- започаткування діяльності з очищення, осушення й ліквідації не задіяних у виробничому процесі хвостосховищ, відстійників та шламонакопичувачів.

щодо запобігання забрудненню й засміченні моря:

- підготовка та затвердження на належному рівні Національної природоохоронної морської стратегії у відповідності до Директиви 2008/56/ЄС Європейського Парламенту і Ради від 17 червня 2008 року про встановлення рамок діяльності Співтовариства у сфері екологічної політики щодо морського середовища;
- вивчення передумов та необхідності ратифікації Україною Міжнародної конвенції ООН «Про контроль суднових баластних вод і осадів та управління ними» (підписана Україною 13 лютого 2004 р.);
- започаткування використання для контролю засмічення прісноводних об'єктів та моря безпілотних повітряних суден та даних дистанційного зондування Землі;

щодо біологічного забруднення:

- створення науково-методологічних передумов з оцінки, попередження та запобігання біологічного забруднення поверхневих водних об'єктів.

Показники досягнення цілі. Головні показники щодо досягнення та підтримання «доброго» стану водних екосистем представлені в таблиці нижче:

№ пп	Назва показника	Одиниця вимірювання
1.	Частка скидів очищених стічних вод у загальному обсязі скидів до водних об'єктів	%
2.	Частка скидів забруднених стічних вод у загальному обсязі скидів до водних об'єктів (окремо для моря)	%
3.	Додаткова потужність побудованих або реконструйованих систем очистки стічних вод міських та сільських агломерацій	тис. куб. м. на рік
4.	Кількість підприємств, що запровадили попередню (локальну) очистку стічних вод перед їх надходженням до міської каналізації	Одиниць, або ж % від кількості абонентів системи водовідведення Водоканалу
5.	Факти виявлення високого та екстремально-високого забруднення вод	одиниць на рік в районі річкового басейну
6.	Частка масивів поверхневих водних з «добрим» екологічним та хімічним станом від загальної кількості масивів поверхневих вод	%
7.	Частка штучних або істотно змінених масивів поверхневих вод з «добрим» екологічним потенціалом від загальної кількості штучних або істотно змінених масивів поверхневих вод	%
8.	Частка масивів підземних вод з «добрим» кількісним та хімічним станом від загальної кількості масивів підземних во	%
9.	Частка морських та прибережних водних масивів які характеризуються добрим екологічним станом від загальної кількості виділених морських та прибережних водних масивів	%
10.	Збитки завдані водним екосистемам, зокрема рибному господарству внаслідок теплового забруднення вод	млн. грн. на рік
11.	Збитки завдані водним екосистемам, зокрема рибному	млн. грн. на рік

Стратегія розвитку водної політики України на 2020 – 2050 рр.

	господарству внаслідок проявів біологічного забруднення вод	
12.	Загальна площа зон вразливих до накопичення нітратних сполук визначених для кожного району річкового басейну	тис. га в районі річкового басейну
13.	Частка площі зон вразливих до накопичення нітратних сполук (визначених для кожного району річкового басейну) у загальній площі району річкового басейну.	% від загальної площі басейну
14.	Вміст нітратних сполук в поверхневому шарі ґрунту	мг/кг
15.	Маса обезводненого та утилізованого після-очисного мулу	тис. т.
16.	Обсяг реалізованого в Україні прального порошку, що містить дозволених концентрацій фосфатів та інших сполук фосфору	тис. т.
17.	Обсяг коштів, що надійшли до Державного бюджету України у складі екологічного податку за теплове забруднення вод	млн. грн. на рік
18.	Обсяг коштів, що надійшли до Державного бюджету України у складі екологічного податку за дифузне забруднення вод	млн. грн. на рік
19.	Факт впровадження в промисловому й сільськогосподарському виробництві найкращих доступних технологій та методів управління (НДТМ, Кодекс належної сільськогосподарської практики)	факт наявності НДТМ
20.	Обсяг стягнутих збитків за несанкціоноване (аварійне) забруднення водних об'єктів	млн. грн. на рік

Очікувані результати реалізації цілі та завдань. Реалізація цілі дасть можливість:

- розірвати залежність економічного та соціального зростання від збільшення хімічного, радіоактивного, мікробіологічного, теплового й біологічного забруднення водних об'єктів;
- поетапно досягти «доброго» стану водних об'єктів України;
- забезпечити покращення якості води як в місцях забору води на потреби централізованого постачання так і ділянках водних об'єктів, що використовуються населенням для рекреації та оздоровлення;
- скоротити надходження на очисні споруди міст сполук важких металів та стійких органічних забруднюючих речовин, що підвищить спроможність очистки та уможливить використання після-очисного мулу на потреби сільськогосподарського виробництва та будівництва доріг;
- запровадити дієвий механізм оцінки і контролю дифузного забруднення та розширити сферу дії екологічного податку на теплове та дифузне забруднення водних об'єктів та досягти зростання наповнення Державного бюджету України;
- зменшити потенційні збитки, що можуть бути завдані водним екосистемам, зокрема рибному господарству, внаслідок теплового та біологічного забруднення водою.

3.3. *Щодо забезпечення водо-ефективності та необхідної кількості водних ресурсів.*

Визначення проблем. Головною причиною негативного впливу на гідрологічний режим водою і водність водних об'єктів України є осушувальна меліорація в північних та центральних регіонах та неналежна практика сільськогосподарського та промислового виробництва, негативний вплив яких значно посилюється неналежним державним «водним» та екологічним врядування у басейнах річок. Це насамперед проявляється у:

- обміління та зникнення з карти України малих річок із-за високого сільськогосподарському освоєння земель, особливо на півдні України, та неналежної сільськогосподарської практики, яка зазвичай проявляється у недотриманні вимог законодавства щодо водоохоронних зон і прибережних захисних смуг;

Стратегія розвитку водної політики України на 2020 – 2050 рр.

- здійсненні екологічно не виправданого осушувальної меліорації, яка призводить до знищення боліт та торфовищ в Поліссі та центральних регіонах країни, що драматично впливає на водність річок;
- вирубці лісів в річкових басейнах та грубому втручанні в навколо-водні екосистеми, зокрема добування та випалювання тростини;
- значних втратах водних ресурсів як при їх міжбасейновому перекиданні та транспортуванні для потреб зрошення, так і в міських водопровідних мережах із-за їх негерметичності та ненадійності водо-запірної арматури (з одного несправного крана за добу витікає від 0,5 до 1,5 куб. м, а зі зливного бачка - від 5 до 8 куб. м води);
- випадках необлікованого та (або) незареєстрованого й несанкціонованого спеціального використання водних ресурсів, особливо підземних вод;
- незадовільній ресурсо-ефективності національного промислового та сільськогосподарського виробництва, зокрема високій його водоемності;
- відсутності правового визначення понять «екологічного стоку» річок і екологічного запасу підземних вод, а також підходів до оцінки водного стресу;
- штучній видозміні гідроморфологічних характеристик водойм, зокрема завдяки розвитку гідроенергетики, а також спрямлення русел, добування піску, тощо;

Водні ресурси в Україні використовуються неефективно завдяки низькій культурі водокористування у побуті та на виробництві. За даними державної статистичної звітності лише втрати води при її транспортуванні у 2019 році перевищували загальний обсяг забору водних ресурсів з підземних джерел. Застарілість, зношеність і незадовільна енергоефективність насосного обладнання робить «водну» галузь збитковою та дотаційною, адже переважаючу частку водного тарифу становить вартість електроенергії. Великими є втрати води в системах водопостачання міст, що, окрім екологічної, містить ще й економічну проблему, адже втрачається вода питної якості, для підготовки якої інвестовано кошти.

Усі описані вище проблеми суттєво ускладнюються зростаючим негативним впливом зміни клімату, зокрема зростанням вірогідності виникнення надзвичайних природних явищ, пов'язаних з надмірною кількістю або ж тривалою нестачею води. Вказана проблема є особливо актуальною для малих річок: внаслідок інтенсивних агроеліоративних робіт спостерігається скорочення їх стоку у лісостеповій зоні та у Поліссі на 5%, у Степу – на 10%. На окремих ділянках степової зони обсяг стоку скоротився на 40%, у Поліссі – на 15-20%.

Малі водні артерії живлять великі річки, скорочення їх стоку призводить до скорочення стоку великих річок, так за даними українських вчених середньорічна водність Дніпра за останні 15 років зменшилася на 10%.

Досягнення екологічних цілей, що будуть визначені в ПУРБ, зокрема досягнення доброго екологічного стану поверхневих вод буде тісно пов'язане з встановленням та дотриманням режиму екологічного стоку. На відміну від законодавства ЄС, в законодавстві України поняття "екологічного стоку" відсутнє.

Найбільш потенційною проблемою нестачі води є її низька соціальна цінність, по зрівнянні з іншими природними ресурсами, такими як газ, нафта, та ін. Вода є набагато більш життєво необхідною і функціональною (по зрівнянні з переліченими вище природними ресурсами), адже вона забезпечує здоровий розвиток і життєдіяльність людини, як індивідуума, соціально-економічний розвиток суспільства, так само як і здоровий розвиток водних та природних екосистем без яких неможливий розвиток людства. Це призводить до відсутності правових, організаційних та фінансово-економічних підстав з забезпечення окупності водних та водо-залежних екосистемних послуг, що є причиною відсутності коштів і відповідних робіт з оздоровлення і відновлення екологічних та

гідроморфологічних характеристик водойм та ремонту і відновлення ефективності діючих гідротехнічних споруд.

Завдання з досягнення Цілі 3. Виконання цілі з **забезпечення водо-ефективності та необхідної кількості водних ресурсів належної якості для відновлення й оздоровлення водних екосистем і досягнення стійкого забору й подачі прісної води для потреб населення та соціально-економічного розвитку** передбачає реалізацію наступних завдань:

- зниження частки орних земель (ріллі) відносно загальної території країни до 47% до 2030 року - відповідно до індикатора 15.3.3 Цілей сталого розвитку: Україна;
- перегляд доцільності здійснення осушувальної меліорації та започаткування постійних робіт щодо збереження води у природних ландшафтах:
 - відновлення первинних природних ландшафтів річкових басейнів, зокрема лісів, боліт та торфовищ;
 - створення нових гідрологічних та водно-болотних заказників та територій з природоохоронним статусом;
 - підвищення ефективності осушувальної меліорації де вона є доцільною;
- досягнення невідворотності покарання порушників водоохоронних зон і прибережних захисних смуг за рахунок технічного оснащення державної екологічної інспекції безпілотними повітряними суднами та забезпечення отримання щорічних даних дистанційного зондування Землі;
- забезпечення безперервної діяльності з відновлення та належного облаштування (залуження та/або заліснення) водоохоронних зон;
- зниження водоемності ВВП до 2,5 куб. м використаної води на 1000 грн. ВВП (у фактичних цінах) до 2030 року та до 2,0 куб. м до 2050 року шляхом:
 - подальшої еколого-економічної оптимізації цін на воду та посилення контролю й ефективності обліку спеціального водокористування,
 - забезпечення державного контролю з розробки та дотримання водокористувачами технологічних нормативів використання води з поступовим запровадженням найкращих доступних технологій та методів управління у частині водокористування;
 - запобігання технічним втратам води;
- підготовка методологічних підходів та запровадження планування використання води з використанням "водного" сліду (віртуальної води);
- забезпечення розробки та застосування нових інноваційних підходів для запобігання втратам води при її міжбасейновому транспортуванні, зокрема запровадження використання для вказаних цілей склокомпозитних труб та труб виготовлених з поліетилену, поліпропілену чи полівінілхлориду, які унеможливають втрати води на інфільтрацію та випаровування;
- запровадження у рамках видачі дозволу на спеціальне використання водних ресурсів норм «екологічного стоку» для поверхневих водних об'єктів, або ж «екологічного запасу підземних вод» у випадку регулювання використання підземних вод, а також розробка та впровадження підходів до оцінки екологічного стресу водних об'єктів;
- перегляд еколого-економічних характеристик оптимальності гідроенергетики (включаючи аспекти протипаводкового захисту) на основі сучасних підходів до SEO і ОВД та її порівняння з аналогічними характеристиками щодо отримання електроенергії з застосуванням сонця та вітру;
- відновлення в рамках виконання планів управління річковими басейнами гідроморфологічного стану водних об'єктів, шляхом відновлення стариць, поліпшення проточності меандр, постійної боротьби замуленням водойм, тощо;
- посилення державного і громадського обліку і контролю за нецентралізованим водопостачанням, зокрема спорудженням свердловин для добування підземних вод та їх використанням;

Стратегія розвитку водної політики України на 2020 – 2050 рр.

- інвентаризація існуючих гідротехнічних споруд; демонтаж гідротехнічних споруд, що більше не виконують своїх функцій та відновлення й ремонт тих, що необхідні;
- забезпечення підвищення ефективності зрошуваних меліорацій, зокрема шляхом застосування інноваційних підходів до крапельного зрошення, моделювання агротехнічних та агроекологічних умов вирощування урожаю, використання для зрошення очищених зворотних (стічних) вод, тощо;
- підвищення інвестиційної привабливості водогосподарських об'єктів шляхом пільгового оподаткування та кредитування проектів модернізації гідротехнічних споруд;
- зняття бар'єрів для залучення зовнішніх інвестицій у національний водогосподарський комплекс через упровадження спеціального режиму митного регулювання ввезення високотехнічного водоочисного обладнання;
- розширення спектру джерел фінансового забезпечення реалізації проектів модернізації водогосподарської інфраструктури шляхом більш активного залучення коштів міжнародних фінансових організацій та впровадження публічно-приватного партнерства;
- перегляд пільг та преференцій при визначенні ставок рентної плати за спеціальне водокористування, насамперед для підприємств теплоенергетики та житлово-комунального господарства;
- налагодження системи моніторингу щодо видобутку підземних вод зі свердловин глибиною понад 60 м як таких, що належать до стратегічного запасу держави та є власністю українського народу;
- підвищення ставок рентної плати за спеціальне водокористування з поверхневих і підземних джерел для підприємств, які виробляють напої та реалізують питну бутильовану воду шляхом переходу від встановлення єдиного нормативу для всієї країни до диференційованого в розрізі основних басейнів для поверхневих вод та адміністративно-територіальних одиниць – для підземних;
- розробка та впровадження механізму сек'юритизації водогосподарських активів у контексті запровадження ринку землі.

Показники досягнення цілі. Головні показники щодо досягнення бажаної водності водойм України та водо-ефективності представлені в таблиці нижче:

№ пп	Назва показника	Одиниця вимірювання
1.	Рівень водного стресу: частка обсягу забраної прісної води по відношенню до обсягу наявних прісноводних ресурсів	% (для кожного району річкового басейну)
2.	Використання води за всіма видами економічної діяльності, з акцентом на сільське господарство, промисловість і сектор послуг	млн. куб. м
3.	Частка орних земель (ріллі) у загальній території країни	%
4.	Кількість русел малих річок та боліт України на яких відновлено проточність	км або га
5.	Водоемність ВВП (на 1000 грн. ВВП у реальних цінах)	куб. м
6.	Загальна ефективність водокористування: сума щорічної доданої вартості у основних секторах водокористування (промисловість, сільське та житло-комунальне господарство) на обсяг (куб. м) води, що забирається для даної економічної діяльності	грн./куб. м
7.	Обсяг щорічних втрат води при її між-басейновому транспортуванні	куб. м
8.	Обсяг щорічних втрат води в централізованих системах водопостачання	куб. м
9.	Кількість щорічних зафіксованих порушень законодавства про водоохоронні зони і прибережні захисні смуги	Одиниць
10.	Обсяг надходжень від сплати рентної плати за спеціальне	млн.грн.

Стратегія розвитку водної політики України на 2020 – 2050 рр.

водокористування	
11. Обсяг капітальних інвестицій спрямованих у водогосподарський сектор	млн.грн.

Очікувані результати реалізації цілі та завдань. Реалізація цілі дасть можливість:

- розірвати залежність економічного зростання від збільшення використання водних та земельних ресурсів;
- забезпечити значну економію прісноводних ресурсів за рахунок зменшення втрат води, зростання водо-ефективності промислового та сільськогосподарського виробництва і комунального сектору, поліпшення ефективності обліку води та контролю за спеціальним використанням води;
- отримати зростання надходжень до державного бюджету за рахунок еколого-економічної оптимізації рентної плати за спеціальне водокористування й посилення обліку водокористування та виявлення несанкціонованого водокористування;
- усталити або ж поступово збільшити водність річок, що в свою чергу дозволить відновити їх екологічний стан та поліпшити самоочисну здатність водоїв.

3.4. Щодо запобігання затопленням і посухам

Визначення проблем. Переважна більшість зареєстрованих в Україні стихійних лих, мають атмосферне походження. Це смерчі, буревії, зливи, гради, посухи, повені. Зміна клімату створює додаткові ризики утворення довготривалих посух, які перериваються зливами значної інтенсивності, що спричинює небезпеку затоплень, підтоплень тощо. Більшість явищ атмосферного проходження мають своїм наслідком відсутність чи недостатність водних ресурсів, або ж навпаки, надмірну їх кількість.

Важливою проблемою в Україні є проблема захисту сільських населених пунктів та сільськогосподарських угідь від руйнівної дії паводків і повеней. Негативні наслідки від них проявляються на 27% території України (165 тис. кв. км), де проживає майже третина населення країни. Найбільшої шкоди від них зазнають гірські та передгірські райони Карпат. Закарпатська область та Прикарпаття належать до найбільш паводко-небезпечних регіонів Європи. Це призводить до значних матеріальних збитків та, іноді, до людських жертв. Найбільш катастрофічною для України була повінь 1998 року в Закарпатті: було підтоплено 120 населених пунктів, від шкідливої дії вод постраждало 350 тис. людей, загинуло 17 осіб, зруйновано 2.5 тис. будинків, 10 мостів, більше 700 км доріг. Загальні завдані збитки сягнули 800 млн. грн.

Порушення природоохоронного законодавства України, шляхом добування піску і гравію у руслах річок, забудови юридичними та фізичними особами прибережних захисних смуг, прируслових ділянок, намивання островів в руслах рік, заплавах, тощо, призводить до посилення негативного впливу повеней і паводків. Особливо небезпечним є розміщення у потенційній зоні затоплення складів з отрутохімікатами, мінеральними добривами, звалищ твердих побутових та промислових відходів, тощо.

В Україні посухи повторюються кожні 2—3 роки, завдаючи значної шкоди сільському господарству, особливо навесні в період інтенсивної вегетації рослин. За останні 120 років в Україні зафіксовано понад 70 посух. Посухи є причиною масштабних лісових, степових і особливо небезпечних торф'яних пожеж, що катастрофічно впливають на стан природних екосистем. Наслідками тривалої дії посух є опустелювання, Олешківські піски в Херсонській області є однією з найбільших напівпустелей, що розташовані на території Європи.

За даними Інституту водних проблем і меліорації НААН України з 1991 року внаслідок зміни клімату площа сухої і дуже сухої зони збільшилась на 7% і охоплює майже третину території, в тому числі 11,6 млн. га орних земель. Площа з надмірним та достатнім

Стратегія розвитку водної політики України на 2020 – 2050 рр.

атмосферним зволоженням навпаки зменшилась на 10% і займає лише 22,5%. Найвищими темпами потепління характеризується північна та північно-західна частини країни.

Внаслідок зазначених природних процесів, а також завдяки злочинній недбалості органів місцевого самоврядування, які подекуди не змогли запобігти знищенню (розкраданню металевих труб) внутрішньогосподарських мереж зрошення та дренажу, регіони півдня України з найкращим у світі чорноземом, без належного водопостачання, поступово перетворюються в депресивні соціально-економічні зони.

Завдання з досягнення Цілі 4. Виконання цілі з **управління та мінімізації ризиків виникнення посух та небезпечних (катастрофічних) паводків і повеней** передбачає виконання таких завдань:

- поетапне виконання положень [Директиви 2007/60/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 23 жовтня 2007 року про оцінку та управління ризиками затоплення](#) зокрема шляхом реалізації Планів управління ризиками затоплень (ПУРЗ);
- розроблення та затвердження ПУРЗ для кожного району річкового басейну, як невід'ємної складової ПУРБ, забезпечення їх подальшої реалізації;
- розроблення та включення до ПУРБ заходів з управління ризиками виникнення посух для кожного району річкового басейну, забезпечення їх подальшої реалізації;
- внесення змін до законодавства з метою введення карної відповідальності та посилення адміністративної відповідальності за незаконне видобування піску і гравію та проведення інших несанкціонованих робіт на землях водного фонду, зокрема таких, що призвели до знищення водно-болотних угідь;
- створення інституційних та правових передумов для залучення інвестицій у відновлення потужностей гідротехнічної меліорації в посушливих регіонах України, зокрема шляхом реалізації Стратегії зрошення та дренажу в Україні до 2030 року.

Показники досягнення цілі. Головні показники щодо запобігання негативному впливу посух та затоплень представлені в таблиці нижче:

№ пп	Назва показника	Одиниця вимірювання
1.	Створення державної системи управління водними ризиками відповідно до Сендайської платформи (Глобальна платформа зі зниження ризику стихійних лих), зокрема: - ПУРЗ, - заходів з управління посухами як невід'ємних складових ПУРБ.	Факт підготовки та затвердження
2.	Підготовлені та затвержені на рівні Кабінету Міністрів ПУРЗ	Факти затвердження ПУРЗ
3.	Щорічний обсяг збитків завданих затопленнями	грн.
4.	Щорічний обсяг збитків завданих посухами	грн.
5.	Площа земель, на яких здійснюється зрошення та дренаж	га (зрошення), га (дренаж)

Очікувані результати реалізації цілі та завдань. Реалізація цілі дасть можливість:

- знизити негативний вплив зміни клімату на важливі сільськогосподарські регіони України та зменшити збитки від посух;
- зменшити потенційні збитки, що можуть бути завдані затопленнями (внаслідок повеней і паводків) за рахунок створення державної системи мінімізації ризиків виникнення та стану проходження зазначених природних явищ.

3.5. Щодо вдосконалення водно-екологічного врядування

Визначення проблем. Законодавством України визначено порядок розробки ПУРБ тоді як відповідальність щодо їх впровадження та досягнення встановлених екологічних цілей, зокрема щодо досягнення та підтримання «доброго»

- екологічного та хімічного стану масивів поверхневих вод,
- екологічного потенціалу штучних або істотно змінених масивів поверхневих вод,
- кількісного та хімічного стану масивів підземних вод,
- екологічного стану прибережних та морських вод,

не покладена на жоден з чинних на сьогодні центральних органів виконавчої влади.

В Україні не встановлена «екологічна» відповідальність за погіршення стану довкілля порівняно з природним, до-антропогенним станом і відповідно відсутні фінансові та економічні механізми управління поверхневими водами і досягнення їх «доброго» стану. Потребують посилення ефективності економічні механізми регулювання використання водних ресурсів, а також регулювання забруднення водних об'єктів, з метою забезпечення повної окупності «водних» послуг, які надаються населенню та господарюючим суб'єктам. Неefективні економічні механізми регулювання використання водних ресурсів та регулювання забруднення водних об'єктів викликають занепокоєння щодо можливостей подальшого фінансового забезпечення належного виконання ПУРБ, що мають бути підготовленими відповідно до законодавства до серпня 2024 року та подані на затвердження Кабінету Міністрів України. Вирішення питань фінансування відновлення, реконструкції та побудови нових об'єктів водної інфраструктури (таких як очисні споруди, централізовані системи водовідведення, гідротехнічні споруди різноспрямованого використання, тощо) потребує різних форм фінансового забезпечення, як на рівні фінансування державною природоохоронних заходів, так і залучення інвестиційних коштів, відповідно до визначених природоохоронних чи водоохоронних пріоритетів. Така практика фінансування показала свою ефективність у Польщі та інших європейських країнах, однак на сьогодні, в Україні зазначені фінансові інструменти відсутні. Природоохоронні та водоохоронні проекти є привабливими лише для міжнародних фінансових установ, національна банківська система, як правило, ігнорує зазначену сферу.

Державне управління прибережними та морськими водами покладено на Мінприроди, яке відповідно до [Стратегії реформування державного управління](#) формує політику з охорони морів від забруднення. Наразі, на це ж міністерство покладені функції і з реалізації зазначеної політики.

В Україні неналежно реалізована вимога ст. 13 [Водного кодексу України](#) щодо необхідності басейнового управління водними ресурсами, зокрема управління підземними водами.

Діяльність з контролю дотримання «водного» законодавства є на сьогодні неефективною. Несанкціоноване водокористування (особливо підземними водами), неконтрольоване стаціонарне та дифузне забруднення водойм, катастрофічні забруднення водних об'єктів на протязі останніх 5 років свідчать про низьку, технічну, кадрову та інституційну спроможність органів державного екологічного контролю. Ситуація посилюється відсутністю або ж низьким рівнем контролю діяльності державних органів влади, зокрема інспекційних органів з боку громадськості та територіальних громад їх пасивності щодо сприяння у вчасному виявленні та оперативному повідомленні компетентних органів влади про здійснення природоохоронних правопорушень.

Невирішеність питань запровадження інтегрованого природоохоронного дозволу та дієвих правових механізмів з контролю технологічного регулювання використання та

Стратегія розвитку водної політики України на 2020 – 2050 рр.

забруднення вод посилює неспроможність державного управління «водною» галуззю, зокрема органів регулювання і екологічного контролю.

Сучасний стан моніторингу вод на сьогодні не може стати інформаційною основою для належної підготовки та забезпечення виконання ПУРБ. Існуючі лабораторії з моніторингу вод не здатні повністю задовольнити вимоги Постанови Кабінету Міністрів України від 19 вересня 2018 р. № 758 «Про затвердження Порядку здійснення державного моніторингу вод», яка увела в дію положення Директиви 2000/60/ЄС Європейського Парламенту і Ради від 20 жовтня 2000 року про встановлення рамок діяльності Співтовариства у сфері водної політики щодо водного моніторингу. Незважаючи на те, що останні три роки розпочато трансформацію лабораторій Держводагентства для виконання вимірювань забруднюючих речовин для встановлення хімічного стану масивів поверхневих вод, вже ж державний моніторинг вод в Україні потребує подальшого інституційного, технічного та кадрового оновлення з метою спрямування моніторингу на забезпечення інформаційних потреб державного управління, запобігання дублювання в рамках діяльності різних суб'єктів моніторингу вод, забезпечення якості та точності кількісних вимірювань.

Інформація та знання, що отримуються в рамках здійснення моніторингу вод є незатребувані в процесі прийняття управлінських рішень у природоохоронній сфері. Тривала відсутність екологічних даних та інформації призвели до формування стереотипів поведінки державних службовців, які не хочуть і не вміють використовувати таку інформацію в процесі прийняття управлінських рішень. Діюча система природоохоронного державного управління не має чітко визначених потреб щодо необхідних для прийняття управлінських рішень знань, інформації й даних.

Додавлено примечание (U1): Моніторинг не для контролю

Завдання з досягнення Цілі 5. Запровадження інтегрованого управління водними ресурсами за басейновим принципом та досягнення належного екологічного врядування в районах річкових басейнів, в прибережних і морських водах передбачає реалізацію наступних завдань:

- посилення ефективності екологічного нагляду (контролю) щодо використання водних ресурсів та забруднення водних об'єктів, шляхом посилення взаємодії ДЕІ з існуючими басейновими органами, технічного й кадрового її оновлення, делегування низки повноважень з контролю на рівень місцевих органів влади;
- створення на суспільному телебаченні цільових програм, соціальної реклами та роликів спрямованих на роз'яснення прав і ролі кожного громадянина України щодо охорони природних водних екосистем з метою формування про-активного й небайдужого ставлення та боротьби з порушеннями природоохоронного законодавства суспільства;
- проведення постійних інформаційних кампаній з метою підвищення екологічної освіти, зокрема у частині формування поняття соціальної цінності води та необхідності громадського сприяння впровадженню положень цієї Водної Стратегії;
- поглиблення наукових досліджень, розширення їх цільового фінансування та інтенсифікації впровадження отриманих результатів у практику реалізації цієї Водної стратегії;
- створення належних правових та організаційних умов для участі громадськості та територіальних громад в процесі інтегрованого управління водними ресурсами (зокрема на платформі басейнових рад) та здійсненні громадського екологічного контролю;
- підготовка до 2024 року (в подальшому через кожні шість років) та затвердження ПУРБ для визначених законодавством районів річкових басейнів та фінансове забезпечення їх реалізації;
- підготовка та схвалення на належному рівні порядку фінансування реалізації ПУРБ;
- поступовий перехід на управління транскордонними водотоками виключно на основі дво- та багатосторонніх басейнових угод;

Стратегія розвитку водної політики України на 2020 – 2050 рр.

- поетапне перенесення центру ваги регулювання розвитку управління водною галуззю на регіональний, а саме басейновий рівень, шляхом поступового посилення відповідальності басейнових управлінь водними ресурсами та басейнових рад в рамках забезпечення виконання ПУРБ;
- покладення на Держводагентство та басейнові управління водних ресурсів функцій з виконання ПУРБ та досягнення визначених в них екологічних цілей шляхом внесення в положення про Держводагентство наступних змін щодо:
 - покладення на Держводагентство функцій з виконання ПУРБ та досягнення визначених в них екологічних цілей;
 - створення в структурі Держводагентства та визначених басейнових управліннях водних ресурсів додаткових підрозділів на які будуть покладені функції реалізації державної політики з охорони морського середовища та прибережних вод;
 - вирішення нормативно-правових та організаційних питань з забезпечення управління підземними водами за басейновим принципом, зокрема передання від Держгеонадра до Держводагентства функцій з державного моніторингу підземних вод, зокрема створення в структурі Держводагентства та басейнових управліннях водних ресурсів додаткових гідрогеологічних підрозділів;
- здійснення на основі оцінки національного водо-ресурсного потенціалу концептуального перегляду економічних важелів регулювання використання води та забруднення водойм з метою забезпечення покриття витрат за водні послуги, включаючи екологічні та ресурсні витрати;
- розроблення правових передумов з забезпечення покриття витрат за водні послуги, включаючи екологічні та ресурсні витрати, відповідно до економічних аналізів здійснених у рамках підготовки ПУРБ за принципами «забруднювач – платить», «водокористувач – платить»;
- створення на базі державних водогосподарських підприємств холдингової компанії, яка під патронатом Державного агентства водних ресурсів України забезпечить достатню концентрацію фінансових ресурсів для модернізації техніко-технологічної бази цих підприємств. Упровадження у їх виробничо-господарську практику перспективних форм організації виробництва та праці та сучасних механізмів інвестиційного забезпечення водогосподарської діяльності;
- визначення типового порядку та механізму створення у сфері використання водних ресурсів на основі механізмів публічно-приватного партнерства за участю територіальних громад проектних компаній зі спеціальними правами запозичення (SPV) головне завдання яких – управління відокремленим пулом водогосподарських активів та здійснення його рефінансування на ринку капіталів або грошовому ринку за допомогою випуску цінних паперів та забезпечення індексації їх на спеціалізованих фондових ринках (ETF);
- реалізація комплексу заходів, спрямованих на розвиток інституційного та правового забезпечення використання водних ресурсів у глобалізованому ринковому середовищі шляхом формування спеціалізованої інфраструктури для емісії зелених облігацій (Green Bond) з метою реалізації різноманітних водоохоронних заходів;
- впровадження механізму торгівлі емісійними квотами (дозвіл на забруднення водних ресурсів) – ринковий інструмент екологічного регулювання, що дає право на скид забруднювальних речовин із певною швидкістю, яка не збільшує загальні рівні забруднення водного об'єкта, на відміну від ліцензії, що унормовує об'єми стічних вод господарюючих суб'єктів.
- деталізація та вдосконалення національного законодавства про концесії з метою розширення прав територіальних громад щодо використання концесійних механізмів у своїй господарській діяльності, стимулювання здорової конкуренції та збільшення прозорості процесів укладання договорів концесій та оренди, подолання корупційних схем використання водних ресурсів як об'єктів доходу третіми особами;

Добавлено примечание (U2): Має відповідати концепції реформування ДВА в процесі розмежування функцій управління водними ресурсами та зрощення

Стратегія розвитку водної політики України на 2020 – 2050 рр.

- детінізацію сфери водокористування шляхом створення відкритої дієвої муніципальної інформаційної системи обліку, користування та оцінки екологічного стану водних ресурсів територіальної громади за допомогою інтерактивних електронних геоінформаційних систем;
- удосконалення законодавства про державно-приватне партнерство шляхом включення до нього й деталізації механізмів публічно-приватного партнерства за участю громадських організацій та інших об'єднань громадян як публічних юридичних осіб, що можуть здійснювати економічну діяльність у сфері використання водних ресурсів на користь громад шляхом використання механізмів концесії та створення проектних і проектно-експлуатаційних компаній зі спеціальними правами запозичення;
- розробку спеціальних правових норм про пайові інвестиційні фонди в природно-ресурсній сфері, які б передбачали можливість запровадження національного фонду управління цінними паперами корпоративних структур муніципального рівня, створених на основі публічно-приватного партнерства, що використовують водні ресурси у своїй економічній діяльності як активи для отримання доходів з подальшим їх використанням на потреби регіонального розвитку;
- розроблення простих у застосуванні алгоритмів з обрахунку та обґрунтування соціально-економічної доцільності (вигоди) впровадження заходів водної (екологічної) політики, зокрема досягнення цілей водної (екологічної) політики та кількісної оцінки очікуваного екологічного ефекту від їх подальшої реалізації; запровадження застосування таких алгоритмів у рамках експлуатації автоматизованих інформаційних систем (див. нижче);
- правове та організаційне вирішення питань з запровадження інтегрованого природоохоронного дозволу та НДТМ як дієвих засад технологічного регулювання та контролю;
- оптимізація мережі хімічних лабораторій з екологічного моніторингу з метою запобігання дублюванню та максимального їх спрямування на задоволення інформаційних потреб державного природоохоронного управління, здійснення їх технічного та кадрового оновлення, поетапне створення в Україні ринку лабораторно-аналітичних послуг;
- забезпечення фахової підготовки та підвищення кваліфікації для менеджерів з еколого-економічного та соціального обґрунтування, підготовки, погодження, схвалення та реалізації водно-орієнтованих інвестиційних проектів; а також створення в Україні відповідного консалтингу на ринку послуг;
- забезпечення використання екологічних даних та екологічної інформації (включаючи геопросторові дані та дані дистанційного зондування Землі) в процесі прийняття управлінських природоохоронних рішень, забезпечення ефективного стратегічного планування і кризового менеджменту шляхом
 - o створення в Міндовкілля, суб'єктах державного моніторингу вод та басейнових управліннях водними ресурсами Держводагентства автоматизованих інформаційних систем (АІС) адаптованих до потреб басейнового управління,
 - o проведення регулярних навчань державних службовців з метою розвитку навичок роботи з АІС, постійного використання екологічних знань, інформації і даних у процесі прийняття управлінських рішень.

Показники досягнення цілі. Головні показники щодо запровадження інтегрованого управління водними ресурсами за басейновим принципом та досягнення належного екологічного врядування в районах річкових басейнів, в прибережних і морських водах представлені в таблиці нижче:

№ пп	Назва показника	Одиниця вимірювання
1.	Підготовлені та затверджені на рівні Кабінету Міністрів України ПУРБи	Факти затвердження ПУРБ

Стратегія розвитку водної політики України на 2020 – 2050 рр.

2.	Ступінь впровадження інтегрованого управління водними ресурсами (правові, інституційні, регуляторні та фінансові аспекти).	%
3.	Відсоток транскордонних районів річкових басейнів для яких запроваджені басейнові принципи водного співробітництва	%
4.	Кількість виявлених несанкціонованих водокористувачів	осіб
5.	Осяг відшкодованих збитків за порушення водоохоронного законодавства	тис. грн
6.	Кількість лабораторій в оптимізованій системі екологічного (водного) моніторингу	одиниць
7.	Введення в дію автоматизованих інформаційних систем	факти практичного використання АІС в процесі прийняття управлінських рішень

Очікувані результати реалізації цілі та завдань. Реалізація довгострокової цілі 5 дасть можливість:

- забезпечити необхідну правову, організаційну, фінансову, технічну та кадрову підтримку реалізації ПУРБ з метою досягнення цілей Стратегії;
- здійснити оптимізацію і прив'язку моніторингу вод до інформаційних потреб державного управління в «водній» галузі та запобігти дублюванню;
- забезпечити доступ громадськості до інформації про якість і кількість води та стан водних екосистем;
- уможливити використання водно-екологічних знань, інформації та даних у процесі прийняття державою природоохоронних рішень;
- отримати економічно обґрунтовану доказову базу щодо високого рівня пріоритетності в Україні заходів з інтегрованого управління водними ресурсами за басейновим принципом.

IV. Оцінка та управління ризиками

Ризики щодо реалізації цілей цієї Стратегії поділяються на два умовних блоки:

- ризики 1-го блоку: політичні, соціально-економічні, нормативно-правові, фінансово-економічні,
- ризики 2-го блоку: інституційні та технічно-кадрові й технологічні.

Вони можуть здійснювати синергетичий або ж нейтралізуючий один одного вплив на реалізацію Стратегії. Найбільш небезпечними є наступні ризики:

№ пп	Назва ризику	Оцінка	
		Ймовірність	Рівень впливу
1.	Відмова від євро-інтеграційного політичного курсу країни в результаті політичних змін	Низька	Високий
2.	Відмова від інноваційного розвитку країни та продовження забезпечення соціально-економічного зростання на основі ресурсно-сировинних галузей економіки	Висока	Високий
3.	Зубожіння населення, його моральна й етична деградація, яка не сприяє екологічному розвитку особистості	Середня	Середній
4.	Невирішеність фінансово-економічних та інституційних питань належного фінансування ПУРБ	Висока	Високий
5.	Невирішеність організаційних питань реалізації екологічної та водної політики	Висока	Середній
6.	Недостатнє впровадження інтегрованого управління водними ресурсами за басейновим принципом у систему державного	Низька	Середній

Стратегія розвитку водної політики України на 2020 – 2050 рр.

	управління		
7.	Кадрова та технічна неспроможність водного моніторингу	Висока	Середній
8.	Кадрова та технічна неспроможність екологічної інспекції	Середня	Середній
9.	Невдале впровадження НДТМ	Середня	Середній

Управління першими трьома ризиками буде можливим на основі сталого євроінтеграційного розвитку України. Відмова від нього буде синергетично посилена усіма іншими зі значним зростанням як їхньої ймовірності так і рівня негативного впливу. Низький рівень пріоритетності природоохоронної галузі, що проявляється мізерним виділенням коштів з державного бюджету на природоохоронні потреби, обумовлює суттєвість ризиків, пов'язаних з фінансуванням та інституційною підтримкою водної політики. Кардинальне вирішення питань окупності водних та екосистемних послуг з паралельним інституційним вирішенням питань належного фінансового менеджменту екологічного оздоровлення водних басейнів є найбільш ймовірним напрямком з управління ризиками № 4-7. Ризики № 8 та 9 лежать в площині реалізації природоохоронної реформи, що започаткована Урядом України і можуть бути мінімізовані лише в разі її успішної імплементації.

V. Організаційне та фінансове забезпечення реалізації цієї Стратегії.

Відповідальність за реалізацію Стратегії несуть:

1. Міндовкілля - у частині формування екологічної, зокрема «водної» політики, стратегічного планування та стратегічного нагляду (моніторингу) щодо успішності реалізації екологічної та «водної» політики, а також у частині реалізації політики з охорони морського середовища;
2. МОЗ - у частині формування політики з охорони здоров'я, зокрема запобігання захворюванням та інфекційним хворобам, що пов'язані з відсутністю та/або неналежною якістю питної води як в містах, так і сільських поселеннях;
3. Мінрегіон – у частині формування політики містобудування, зокрема щодо побудови нових, реконструкції й відновлення міських мереж водопостачання і водовідведення та систем очищення стічних вод, стратегічного планування та стратегічного нагляду (моніторингу) щодо успішності реалізації зазначеної сфери містобудівної політики;
4. Мінагрополітики – у частині формування та запровадження належної сільськогосподарської природоохоронної практики у річкових басейнах, зменшення площ орних земель, стратегічного планування та стратегічного нагляду (моніторингу) щодо успішності реалізації аграрної політики та розвитку сільського господарства на засадах ощадливого природокористування та охорони довкілля;
5. МВС у частині формування політики розвитку державної гідрометеорологічної служби;
6. Держводагентство – у частині реалізації «водної» політики шляхом підготовки і реалізації ПУРБ, що спрямовуються на досягнення стратегічних водно-екологічних цілей визначених для поверхневих прісноводних водних об'єктів, здійснення у рамках своєї компетенції моніторингу вод;
7. Держгеонадра – у частині реалізації «водної» політики шляхом участі у підготовці і реалізації ПУРБ, що спрямовуються на досягнення стратегічних водно-екологічних цілей визначених для підземних водних об'єктів, здійснення у рамках своєї компетенції моніторингу вод;
8. ДАЗВ – у частині реалізації «водної» політики шляхом участі у підготовці і реалізації ПУРБ, що спрямовуються на досягнення стратегічних водно-екологічних цілей визначених для водних об'єктів зони відчуження Чорнобильської АЕС, здійснення моніторингу вод;
9. ДЕІ – у частині реалізації «водної» політики шляхом забезпечення та здійснення екологічного контролю водокористування, зокрема забруднення водних об'єктів,

Стратегія розвитку водної політики України на 2020 – 2050 рр.

здійснення у рамках своєї компетенції (для новостворюваної Державної природоохоронної служби) моніторингу вод;

10. ДСНС, у частині здійснення державного моніторингу вод;
11. Інші ЦОВВ, що мають відношення до галузі управління водними ресурсами.
12. Органи місцевого самоврядування - у частині реалізації «водної» політики шляхом участі у реалізації ПУРБ, здійснення у рамках задоволення власних інформаційних потреб екологічного моніторингу, включаючи моніторинг вод.

Заходи з реалізації цієї Стратегії будуть здійснюватися за рахунок коштів державного бюджету та інших джерел, не заборонених законодавством, у тому числі міжнародної технічної та фінансової допомоги.

Витрати на реалізацію цієї Стратегії будуть розподілятися з урахуванням загальнодержавного плану заходів з її реалізації, а також заходів передбачених в ПУРБ.

Нормативно правова та організаційна підтримка реалізації Стратегії відбуватиметься у межах коштів державного бюджету, виділених для забезпечення функціонування вище зазначених органів.

VI. Координація, моніторинг і звітність

Загальна координація дій з впровадження Водної Стратегії здійснюватиметься шляхом організації з боку Міндовкілля та проведення засідань Міжміністерської робочої групи (ММРГ) за участю представників зазначених вище органів державної влади, а також шляхом проведення засідань басейнових рад, створених відповідно до законодавства. Координацію впровадження ПУРБ на рівні районів річкових басейнів здійснюватимуть басейнові ради, повноважне представництво яких буде передбачено у ММРГ.

Міндовкілля разом з іншими ЦОВВ готуватимуть питання для обговорення і проекти рішень ММРГ. Міндовкілля здійснюватиме моніторинг і оцінку стану здійснення заходів та готуватиме річні звіти з питань реалізації Водної Стратегії (відповідно до показників досягнення її цілей, а також екологічних цілей, визначених у ПУРБ) та раз на шість років, починаючи з 2031 року - національну доповідь про досягнення цілей Водної Стратегії та досягнення екологічних цілей, встановлених у ПУРБ.

Річні звіти розглядатимуться ММРГ та оприлюднюватимуться щороку до 1 червня на офіційному сайті Міндовкілля.

Міндовкілля готує Національну доповідь про досягнення цілей Водної Стратегії та подає її на розгляд Кабінету Міністрів України до 30 грудня року, що є наступним після завершення шестилітнього періоду реалізації ПУРБ (2031-й рік).

Показники досягнення цілей будуть оцінюватись та, за необхідності, коригуватись кожних шість років за умови їх затвердження на рівні Кабінету Міністрів України. За необхідності будуть вноситись корективи щодо здійснення державного моніторингу вод.

Зазначені вище (див. розділ V цього документа) центральні та місцеві органи виконавчої влади несуть відповідальність за здійснення державного моніторингу з реалізації Водної Стратегії і оцінку стану впровадження завдань, що стосуються їх компетенції. Вони, з метою підготовки:

- річних звітів - щороку до 1 квітня;
- Національної доповіді про досягнення цілей Водної Стратегії - до 30 червня року, що є наступним після завершення шестилітнього періоду реалізації ПУРБ,

надають Міндовкілля відповідну інформацію для узагальнення.